

tékba ; sohasem nagyképűek, de tagadhatatlanul mindvégig barátságos-képűek.

Ilyen a pompásan perdülő előadás is, mely Hermán Richárdnak nemcsak rendezői ötletességét, hanem a keresetlenül finom és játékosan kedves tónus iránt való biztos érzékét is dicséri. Előadókul is olyanok álltak rendelkezésére, akik ezt a tónust szerencsésen átvették és egyéniségükkel is táplálták. A színész meg a báró kettős szerepében Páger Antal az árnyalatok kifogyhatatlan bőségével oldotta meg az egymás sarkába tapadó helyzetváltozatokat. Többet valószínűsített meg ügyes és üres bravúrjeljesítménynél : a művészi finom mulattatás szintjére emelte feladatát. Az együttes új tagja, Bulla Elma

szintén a lényében rejlő tartózkodással, sokszínűségében is jólesően megőrzött választékoságával nyerte meg a közönséget s ugyanakkor a jobb-igényű kritikát. Ahol démonkodó hangsúlyaikkal akárhányan félútig sem jutnak el, ott az ő kedves diszkrécioja többnyire játszva célhoz ért. Az epizódban Z. Molnár, meg Boray egymást mulja felül a szent együgyűség bájában, Pártos meg Soltész Annie viszont a kitűnő realista megfigyelésben. A kellemes és rokonszenves Lengyel Vilmosnak jól tenne egy gondolatnyival kevesebb szenvtelenység, a fürge és hangos Szilágyi Marcsának egy gondolatnyival — több. Szép Ernő fordítása stílusérzék tekintetében mintaszerű.

Rédey Tivadar.

Zene.

A Magyar Kir. Operaház megnyitásának 50. évfordulója méltán soraközik a nemzeti kultúra ünnepei közé. 1884 szeptember 26-én a Ferenc József-kor békés polgárai bizonyára a legszebb reményekkel léptek be először a gyönyörű renaissance épületbe, aminél formai szempontból kívülről, belülről harmonikusabbat aligha lehet elképzelni. Az Operaház azóta sok küzdelmes éven ment keresztül, — hisz mégcsak a közelmúltban is kétségbevonták a létjogosultságát, — de mindennek ellenére elmondhatjuk, hogy nyugodtan tekintethet vissza rövid múltjára : két jubileumi estéjének műsora dióhéjban mutatta be nemzetnevelő hivatásának két főeredményét : a hazai operaművészet fellendítését és a klasszikus operaművek kultuszának terjesztését. Az 50 év előtti megnyitáson bizonyára nagyobb fényt, pompát tudtak kifejezteni, mint ma, de a műsoron

akkor csak egy magyar szerző, Erkel Ferenc szerepelt. Mellette idegen mester művével, Wagner Lohengrinjének I. felvonásával kellett ékeskedni. Az akkori germános műveltségű fővárosi közönség talán nem is álmodott arról, hogy a mai jubileumi estére világhírű magyar mesterek között bőven esik válogatás s még így is csak egyes kis töredékekben juthatnak szóhoz. Mindezek a magyar szerzők a maguk módján, saját szerű művészi hitvallásuk nyelvén, igazi hazafias lelkesedésből fakadó szellemi erőfeszítéssel igyekeztek egy-egy téglát adni a magyar opera kiépítéséhez. Erkel Ferentől, a magyar történeti dalmű mesterétől, a híres La Grange ária, Liszt Ferenc Szent Erzsébet oratoriumának egy részlete, továbbá, Goldmark, Hubay, Szabados Béla, Poldini, Dohnányi, Bartók, Kodály, Zichy Géza gr. színpadi műveiből egy-egy jelenet került előadásra.

Az Opera Barátainak Egyesületétől rendezett második jubileumi est a zenei jellemábrázolás három utólrhetetlen nagy mesterének, Mozartnak, Verdinek és Wagnernek hódolt. Az utóbbi két mester kultuszában Operánk valóban vezető szerepet tölt be. Wagner előadásai 50 év alatt számban is első helyen állnak, a Verdi zene népszerűsége pedig ma folyton emelkedőben van, amit a felújított Verdi-művek kitűnő előadása csak még inkább előmozdít.

Szívből óhajtjuk, hogy Operánk most már a teljes meggyökeresedés és nyugodt tovább fejlődés jegyében haladjon a következő jubileum felé. Estéről-estére megtelt nézőtere bizonyítja, hogy 50 évi munkája meghozta a maga gyümölcseit: a magyar társadalomnak ma már lelki szükséglete az opera s így a gazdasági szempontok fontossága lassan mégis csak háttérbe szorulhat a tiszta művészet előtt.

A magyar faji zeneművészet nagyszerű fellendülése méltán feljogosít arra a reményre, hogy ennek teljes kiépítése az opera terén sem késhet már soká. Olyan magyar operaművekre gondolunk itt, amik a Boris Godunov-ok monumentális szellemében íródnak, amik a magyar nép művészi erejének legegységesebb, leghatásosabb kifejezését adják. Erre a talajt minden eszközzel előkészíteni, az igazi magyar tehetségek kivirágztatására minden lehetőséget megadni a Magyar Kir. Operaház legfontosabb jövő feladata.

*

Az idei első *filharmóniai hangversenyt* a bécsi származású neves zeneszerző és karmester, *Zemlinsky Alexander* vezényelte. Fájdalom, Dohnányi Ernőt gyengélkedése miatt még egy ideig nélkülöznünk kell a karmesteri emelvényen. A műsoron magyar «be mutatónak» is szerepelt. *Weiner Leo* zene-

karra írta át Liszt Ferenc «Feux follets» c. ragyogó zongora étudejét. Ma, amikor a tudás, a technikai készség minden téren olyan nagy szerepet játszik a zeneszerzésben is nagy helyet foglalnak el a hangszerelések, nagy alkotók egy hangszerre írt műveinek zenekari átíratái. *Weiner* a tőle megszokott virtuóz könnyedséggel és tudással aknázza ki az alkotásban rejlő hangszínlehetőségeket, de azt éppen nem állíthatjuk, hogy ezzel zenekari irodalmunk különösebb értékkel gazdagodott volna. Mintha éppen a mű legfőbb értéke, a csillogó szellemesség sikkadt volna el a túlságosan tudatos szétboncolásban.

Az est vendége *Hofmann Josef*, a neves Amerikában élő zongoraművész volt. Őszintén sajnáltuk, hogy kitűnő pianisztikus képességeit ilyen üres kompozícióra pazarolta, mint amilyen *Rubinstein* zongoraversenye. Hiába, sehohsem olyan kirívó a benső tartalom hiánya, mint a romantikus zene kisebb mestereinél. A klasszikus stílusban a formai szépségek, a tiszta zenei elemek egészen közepes mestereknél is nagy esztétikai élvezetet nyújtanak, de a romantikában csak mély és gazdag lelkiséggel lehetett olyan műveket alkotni, amelyekben a mondanivaló érdekessége fölibe tudott helyezkedni a formai tökélynek. Ott, ahol ez a mondanivaló hiányzott, mint itt a *Rubinstein* zongorahangverseny *Andante*-jában, ott ma már, minden egyéb esztétikai érték hiányában, csak reménytelen unalmat és sivárságot érzünk. Csakis a virtuóz részekben rejlik az ilyen mű hatása, amit *Hofmann* nagyszerű technikával teljes mértékben ki is aknázott.

Brahms IV. e-moll szimfóniájának gyönyörű interpretálásában bontakozott ki *Zemlinsky* karmesteri művészete. Különösen a II. tételben érvényesültek vérbeli muzsikusra valló felfogásának meglepő finomságai. Egy-egy *decrecendo*, *Brahms* nemes

vonalú, rejtett melegséggel telt melodikájának mélyen átélt kirajzolása s emellett a zenekart teljesen összefogó energia, a IV. tétel nagyszabású felépítése tették emlékezetessé Zemlinsky szereplését. A zenekar friss munkaerővel nagyon szépen játszott.

*

Az opera nagyobb vonzóereje indította a Budapesti Hangverseny Zenekar vezetését arra, hogy az idén a *Városi Színházban* rendezzen egypár opera-estét. Legelső «Faust» előadásuk kitűnő tanulságot szolgáltatott. Meggyőződésünk, hogy a vezetését még a ma megengedettnél is nagyobb mértékben irányítják az anyagi szempontok, mert ugyan művészi élvezetet ilyen ad hoc összeállított, gyakorlatlan operai együttesel bajosan nyújthattak — s mégis kiderült, hogy igen sok embert össze lehetett hozni a komoly zene élvezésére. Ezért talán számíthatunk rá, hogy a további operaesték valóban új színeket fognak hozni az előadott művekbe.

*

Toscanini, a nagy karmesterzseni az elsők közé tartozott, akik felismerték *Kodály Zoltán Magyar Zsoltárának* örök értékét. Azóta, mióta Olaszországban bemutatta, diadalmas körútját járja a csodálatos mű szerte a világon, elszakadt alkotójától, külön életet él, hirdelve mindenütt a magyar fájdalom, a magyar igazságot. Toscanini most maga jött el hozzánk, hogy legutóbbi nagysikerű bécsi bemutatása után nálunk is elvezényelje. A világhírű karmester neve sokakat vonzott erre a hangversenyre, akiket különben nem igen látni a magyar zene ünnepein. A külföldi sztárok előkelő, fényes közönsége is meghódolt a Magyar Zsoltár előtt. Hiszen csak természetes, hogyha egy Toscanini magyar művész alkotását előadásra,

sőt bemutatásra méltatja és erre a világ egyik legjobb zenekarát, a bécsi filharmónikusokat választja, az már csak tényleg jó lehet, sőt ezért már lelkesedni is illik.

A Városi Színház hatalmas nézőtere azonban mintha letompította volna a Zsoltár sötét színeiben izzó szenvedélyességét. A székesfővárosi énekkar most is kifogástalan volt, minden egyes tagján meglátszik, hogy szívvel-lélekkel benne él, együtt lélegzik a művel, Rössler Endre kitűnő szövegkiejtésével és nemes páthossá- val Székelyhidy méltó utódjának bizonyult, a zenekarból csodálatos finomságokat, új színeket hozott ki Toscanini művészete, formai szempontból tökéletes volt minden... és mégis. Talán a magyar tűz, a magyar átérzés hiányzott a nagyszerű zenekarból, az a megnevezhetetlen lélek, amit elemi hatásában a legtökéletesebb teljesítmény sem tud megközelíteni?

A műsor második részét teljesen kitöltötte *Beethoven IX. szimfóniája*. Tökéletesebb előadását bajos volna elképzelni. A legfinomabb ritmikus és dinamikus árnyalatok, a legrejtettebb melódiavonalak kristálytiszta plaszticitással emelkedtek ki Toscanini vezénylő pálcájának intésére. Testének legkisebb mozdulata is csupa energia, kezének minden idegszála él, parancsol, simogat vagy felkorbácsol aszerint, ahogy mereven kifeszíti, vagy minden ujjá vibrál az előhívás lázában. Különösen az utolsó tételben csodáltuk ennek a kéznek hatalmas formaépítő erejét. Beethoven valóban titáni erőfeszítését a zene és a költészet egyesítésére egy, az egész emberiséget mozgató eszme kifejezésének érdekében élményszerű elevenséggel állította élénk.

A fényes hangversenyen a kor-mányzó családjával, valamint a kor-mány tagjai is megjelentek.

Prahács Margit.